

A) PRIPOROČILA ZA UKREPANJE

V PRIMERU ŽIVLJENJE OGROŽAJOČIH STANJ

V primeru, da pri otroku opazite eno od navedenih stanj ali kadar ste v dvomih, je potrebno **TAKOJ POKLICATI NUJNO MEDICINSKO POMOČ** na številko 112!

- **Alergična reakcija, huda** (z otekanjem in težkim dihanjem)
- **Amputacija okončine**
- **Bolečina, huda** (na novo nastala in se hitro razvila kjerkoli v telesu), ki traja več kot 5-10 minut)
- **Električni udar**
- **Epileptični napad, krči** (pojavil prvič; ali traja več kot 5-8 minut; ali se zvrsti več napadov)
- **Glavobol (hud), otrdel vrat, lahko tudi povišana telesna temperatura**
- **Krvavitev, močna** (je ne moremo ustaviti)
- **Nezavest, motena zavest** (zaspanost, zmedenost, neodzivnost na ukaze, motnje govora, motnje gibanja)
- **Opekline** (obsežne, kemične)
- **Otekanje jezika ali žrela** (npr. ob piku ose/čebele v ustni votlini)
- **Omrzline**
- **Pik (ugriz) kače**
- **Podhladitev**
- **Poškodba glave, vratu ali hrbtenice**
- **Poškodba oči z izgubo vida, predrtje, kemična poškodba očesa**
- **Poškodba ušes z izgubo sluha**
- **Rana, globoka, obsežna, vbodna (velik tujek), močno krvavi**
- **Sončarica/ vročinski udar**
- **Sum na zastrupitev** (s kemično snovjo, rastlino/gobo, zaradi pika/ugriza strupene živali)
- **Sum na gnojni meningitis**
- **Težko dihanje / astmatični napad** (prvič; ali če gre za hudo poslabšanje znane astme in se z zdravili stanje ne izboljša v 5-10 minutah)
- **Težko dihanje / dušenje**
- **Top udarec v trebuh** (udarec predmeta, padec z višine, trčenje z osebo)
- **Tujek v dihalih**
- **Utopitev/utapljanje**
- **Vročinski krči** (prvič; ali ponoven pojav vročinskih krčev, če jih z zdravili ne prekinemo v 3-5 minutah)
- **Zastoj dihanja, zastoj srca**
- **Zlom kosti, odprti**

Kako ravnamo?

- Ostanimo mirni in ocenimo položaj. Prepričajmo se, da nismo sami v nevarnosti. Npr. previdni moramo biti v primeru poškodbe z elektriko, izhajanja plina, požara, prometne nezgode ali nasilja.
- Nudimo **prvo pomoč (PP)**. **Takoj začnemo s postopkom oživljanja**, če je otrok neodziven, ne diha, se ne premika in ne kašlja. Sprostimo dihalno pot, preverimo dihanje, izvajamo dihanje usta na usta in zunanjo masažo srca.
- Pokličemo odraslo osebo, ki nam bo pomagala pri ukrepih PP in takoj nato **nujno medicinsko pomoč (NMP)** na 112
- Ukrepamo po navodilih zdravnika NMP
- NE premikajmo hudo poškodovanega ali bolnega otroka, razen če je to potrebno zaradi varnosti. Če je premikanje nujno potrebno, da preprečimo nastanek dodatnih poškodb, moramo

to narediti v skladu s pravili prve pomoči, ki veljajo za premikanje osebe s poškodbo vratu ali hrbtenice.

- NE dajamo nobenih zdravil, če nimamo predhodne pisne privolitve staršev oz. skrbnikov s soglasjem zdravnika ter navodil o dajanju zdravila, ki jih je dal zdravnik.
- Osebu nujne medicinske pomoči izročimo s strani staršev in zdravnika podpisano privolitev za zdravljenje z navodili za ukrepanje v nujnih primerih. V primeru zastrupitve vzamemo s seboj proizvod (embalažo, etiketo, varnostni list, navodilo za uporabo), rastlino ali žival, s katero se je otrok zastrupil. Če ne vemo s čim se je otrok zastrupil, vzamemo s seboj morebitni izbljuvek in vzorec seča.
- Takoj ko je mogoče, pokličemo starše ali skrbnike. Če starši niso takoj dosegljivi, jih še poskušamo priklicati.
- Oseba, ki je nudila prvo pomoč, spremlja otroka v zdravstveno ustanovo. V zdravstveni ustanovi počaka, dokler ne pridejo starši ali skrbniki.
- Takoj ko je mogoče, izpolnimo poročilo o bolezni, poškodbi ali zastrupitvi v vrtcu.

B) PRIPOROČILA ZA UKREPANJE

V PRIMERU STANJ, PRI KATERIH JE POTREBNO POKLICATI STARŠE

• Alergična reakcija (znana alergija) • Bolečine v trebuhu, močnejše • Bruhanje, večkratno • Driska, večkratna • Epileptični napad, krči (znana bolezen) • Glavobol, hud • Izpuščaj • Krvavitev, močnejša • Krvavitev iz nosu (ki ne preneha po običajnih ukrepih) • Nalezljive bolezni • Obolenja ušes • Opekline • Ozebljine • Pik žuželke (znana alergija) • Poškodba oči (manjša) • Poškodbe ust in spodnje čeljustnice	• Poškodba stalnih zob • Povišana telesna temperatura • Rana, močnejše krvavi • Sladkorna bolezen, zapleti znane bolezni • Sončarica • Težje dihanje/astma (znana bolezen, blago poslabšanje) • Tujek v nosu • Tujek v površinski rani (ki ga z običajnimi ukrepi ni mogoče odstraniti) • Udarnina - globoka • Udarnina/priprtje prsta na roki, nogi • Ugriz človeka, živali • Vedenjske motnje • Zlom, izpah, izvin • Zlomljen nos • Zobobol

Kako ravnamo?

- Nudimo **prvo pomoč** in pokličemo najbližjo odraslo osebo, ki nam bo pomagala.
- NE dajamo nobenih zdravil, če nimamo predhodne pisne privolitve staršev oz. skrbnikov s soglasjem zdravnika ter navodil o dajanju zdravila, ki jih je dal zdravnik.
- Pokličemo starše ali skrbnike, ki bodo prišli po otroka in ga odpeljali k zdravniku. Če starši niso takoj dosegljivi, jih še poskušamo priklicati.
- Če staršev ne moremo priklicati in se v tem času zdravstveno stanje otroka poslabša, pokličemo **nujno medicinsko pomoč** na 112. Pri poškodbi stalnih zob je potrebna **nujna zobozdravniška pomoč** v 60 minutah po poškodbi.
- Po dogovoru z zdravnikom odpeljemo otroka z reševalnim prevozom v zdravstveno ustanovo in o tem obvestimo starše.
- Oseba, ki je nudila prvo pomoč, spremlja otroka v zdravstveno ustanovo. V zdravstveni ustanovi počaka, dokler ne pridejo starši.
- Takoj ko je mogoče, izpolnimo poročilo o bolezni, poškodbi ali zastrupitvi v vrtcu.

C) PRIPOROČILA ZA UKREPANJE

V PRIMERU STANJ, PRI KATERIH OBSTAJA MOŽNOST ŠIRJENJA NALEZLJIVE BOLEZNI IN JE POTREBNO POKLICATI STARŠE

- Bolečine v mišicah
- Bolečina v trebuhu
- Bolečina v ušesu
- Bolečina v žrelu
- Bruhanje
- Driska
- Glavobol
- Gnojna sprememba na koži
- Izpuščaj
- Kašelj (tudi lajajoč), kihanje
- Motnje zavesti
- Mrzlica, mrazenje
- Otrdel vrat, glavobol ...
- Pekoče uriniranje
- Povišana telesna temp.
- Poškodba/vbod s krvavim predmetom
- Stik z vabo za »cepljenje lisic«
- Težko dihanje, dušenje
- Ugriz človeka, živali
- Vnetje oči (pordele, izcedek)
- Vročinski krči
- Zlatenica
- Znaki izsušenosti (bledica, suha ustna sluznica, upadle oči, žeja)

Kako ravnamo?

- Kadar obstaja sum, da je otrok nenadno zbolel za nalezljivo boleznijo, ga je potrebno do prihoda staršev ali skrbnikov **osamiti**, če je to mogoče. Upoštevati moramo ukrepe za preprečevanje širjenja nalezljivih boleznij s stikom, s telesnimi tekočinami, izločki in iztrebkom.
- Po potrebi nudimo **prvo pomoč**, pri tem za pomoč pokličemo najbližjo odraslo osebo.
- NE dajamo nobenih zdravil, če nimamo predhodne pisne privolitve staršev oz. skrbnikov s soglasjem zdravnika ter navodil o dajanju zdravila, ki jih je dal zdravnik.
- V določenih okoliščinah so potrebni ukrepi, npr. zniževanje telesne temperature s kopeljo. Če otrok bljuva, ga položimo v bočni položaj, da izbruhane vsebine ne vdihne.
- Pokličemo starše ali skrbnike, ki bodo prišli po otroka in ga odpeljali k zdravniku. Če starši niso takoj dosegljivi, jih še poskušamo priklicati.
- Če staršev ne moremo priklicati in se v tem času zdravstveno stanje otroka poslabša, pokličemo **nujno medicinsko pomoč** na 112.
- Po dogovoru z zdravnikom odpeljemo otroka z reševalnim prevozom v zdravstveno ustanovo in o tem obvestimo starše.
- Oseba, ki je nudila prvo pomoč, spremlja otroka v zdravstveno ustanovo. V zdravstveni ustanovi počaka, dokler ne pridejo starši.
- Ob sumu na izbruh (glej definicijo) nalezljive boleznij obvestimo epidemiološko službo pristojnega območnega Zavoda za zdravstveno varstvo¹, po njihovem navodilu obvestimo tudi starše vseh otrok.
- Takoj ko je mogoče, izpolnimo poročilo o bolezni, poškodbi ali zastrupitvi v vrtcu.

Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih boleznij s telesnimi tekočinami, izločki in iztrebkom

Način širjenja nalezljivih boleznij

Nalezljive bolezni se širijo na več načinov. V vrtcu smo lahko izpostavljeni predvsem:

- kapljičnim nalezljivim boleznim, ki se širijo s kapljicami, ki nastanejo pri kihanju, kašljanju, možen je tudi prenos s slino; okuži se oseba, ki je bila v bližnjem stiku z obolelim in katere sluznica (ustna, očesna, nosna) je prišla v stik s kužnimi kapljicami;
- črevesnim nalezljivim boleznim, katerih povzročitelji se prenašajo z iztrebkom okužene osebe prek rok in kontaminiranih predmetov (igrač, kljuk...) ter površin (igrala, mize...) v usta druge osebe;
- kožnim nalezljivim boleznim, garjam, ušem, ki se širijo z neposrednim stikom ali s posrednim stikom z okuženo osebo (npr: prek obleke, igrač...);
- boleznim, ki se prenašajo z okuženo krvjo, krvavimi telesnimi tekočinami in izločki.

Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni

- Izogibajmo se neposrednemu stiku s telesnimi tekočinami.
- Oseba, ki neguje ali nudi prvo pomoč obolelemu, ob možnosti stika z otrokovo krvjo, izločki, iztrebkom, uporablja zaščitne rokavice iz lateksa. Po potrebi uporabi še drugo osebno varovalno opremo za enkratno uporabo: masko ob možnosti obrizganja s krvjo, ob možnosti prenosa okužb z razprševanjem izločkov dihal; zaščitni predpasnik ali haljo ob možnosti onesnaženja obleke s krvjo, telesnimi izločki (npr gnoj, izbljuvek), z iztrebkom (ob obilni driski); očala ob možnosti obrizganja s krvjo. Kadar uporabimo zaščitno opremo, po delu najprej slečemo zaščitno obleko, nato rokavice, masko in očala tako, da se ne dotikamo njihove zunanje površine, ki bi bila lahko okužena in vse odvržemo v polivinilno vrečko za smeti. Nato roke umijemo z milom po predpisanem postopku.
- Postopek umivanja rok: Roke umivamo z mlačno, tekočo vodo, uporabljamo tekoče milo. Dobro podrgnemo dlani, obnohtne predele, palec, medprstne predele in nazadnje hrbtišče rok. Temeljito izperemo milo iz rok ter roke obrišemo z brisačo za enkratno uporabo. Roke umivamo najmanj 20 do 30 sekund.
- Kadar je potrebno oživljanje otroka, uporabljamo zaščitne rokavice in pri oživljanju »usta na usta« plastično obrazno masko z enosmernim ventilom. Z začetkom oživljanja ne smemo odlašati. Če zaščitnih pripomočkov ni na voljo ob začetku oživljanja, jih uporabimo takoj, ko so dosegljivi (shranjeni so v omarici za prvo pomoč).
- Uporabljen ali onesnažen sanitetni material (povoji, zloženci...), odvržemo v plastično vrečko in jo zapremo. Telesne izločke (seč, izbljuvek), iztrebek odvržemo v stranišče. **Pri sumu na zastrupitev shranimo izbljuvek zaradi toksikološke preiskave.** Če so razliti po tleh ali drugih površinah, jih prekrijemo z vpojno papirnato brisačo, odstranimo z orokavičeno roko in odvržemo v plastično vrečko, ki jo zavežemo.
- Površine, na katerih so bili razliti kri, izločki ali iztrebek, je potrebno takoj po odstranitvi očistiti s priporočenim čistilom. Pri tem uporabljamo zaščitne rokavice. Po čiščenju odvržemo rokavice, krpe in druge odpadke v plastično vrečko in jo zavežemo.
- Krpe za večkratno uporabo se perejo po običajnem postopku v pralnem stroju nad 60° C. Če je le mogoče naj se uporabljajo krpe za enkratno uporabo.
- Otrokova umazana oblačila (od krvi, telesnih tekočin, izločkov ali iztrebka) vložimo v plastično vrečko in jo predamo staršem.
- Najdene igle in druge ostre predmete odlagamo v posebej za ta namen izdelane zbiralnike za ostre predmete in jih zapremo. Če zbiralnikov nimamo, damo oster predmet v plastično vrečko in dodatno v trdo embalažo, ter ga odnesemo v zdravstveno ustanovo ali ZZV.

Ukrepi ob pojavu izbruha nalezljive bolezni v vrtcu

O izbruhu nalezljive bolezni govorimo, če se pojavi v določenem časovnem obdobju povečano število med seboj povezanih primerov iste bolezni pri otrocih v eni ali več skupinah, npr. vsaj trije primeri črevesne nalezljive bolezni v roku 36 ur.

O sumu na izbruh nalezljive bolezni takoj obvestimo organizatorja ZHR, ta pa epidemiološko službo pristojnega območnega Zavoda za zdravstveno varstvo (ZZV), po njihovem navodilu obvestimo tudi starše vseh otrok.

Ukrepi ob pojavu izbruha črevesne nalezljive bolezni

Kadar se pojavi izbruh črevesne nalezljive bolezni (trije in več primerov driske in/ali bruhanja v 36 urah) izvajamo naslednje ukrepe:

- Bolne otroke glede na možnosti ločimo od zdravih.

- Za zbolele otroke določimo sanitarije, ki jih uporabljajo le oni in jih razkužimo po vsaki uporabi.
- Če ima otrok obilno drisko in/ali bruha, pomeni, da naglo izgublja tekočino in potrebuje takojšnjo zdravniško pomoč. Ko čakamo, mu ponujamo vodo po žličkah ali požirkih.
- Poostrimo higienske ukrepe za otroke in osebje:
 - osebje, ki neguje zbolelega otroka, uporablja zaščitni predpasnik za enkratno uporabo in rokavice za enkratno uporabo. V obstoječih prostorih določi previjalno mizo ali posteljico, na kateri bo negovalo samo bolne otroke. Uporablja plenice in higienske robčke za enkratno uporabo in previjalni pult zaščiti s prevleko za enkratno uporabo.
 - po negi si roke razkuži; če so bile kljub uporabi rokavic vidno umazane, si jih umije in nato suhe roke razkuži. Rokavice in drugo uporabljeno zaščitno opremo odvrže med odpadke v polivinilno vrečko, ki se zaveže.
- O sumu na izbruh nalezljive bolezni v vrtcu poleg območnega Zavoda za zdravstveno varstvo obvestimo tudi starše vseh otrok.

Ukrepi ob pojavu izbruha kapljicnih nalezljivih bolezni, npr. škrlatine, gripe, oslovskega kašlja, gnojnega meningitisa...

- Izvajamo jih po navodilih epidemiologa območnega ZZV (več primerov škrlatinke in/ali angine, oslovskega kašlja, gripe, en primer gnojnega meningitisa).
- Bolne otroke glede na možnosti ločimo od zdravih.
- Poostrimo higienske ukrepe, prostore temeljito prezračimo na dve uri.
- Razmik med posteljcami naj znaša najmanj 30 cm, idealna razdalja je 1 meter; . otroci naj spijo izmenično obrnjeni (glava, noge).
- Otroke poučimo o higieni kašljanja.
- Začasno omejimo združevanje otrok iz skupine, kjer se je pojavila bolezen, z otroki iz drugih skupin vrtca.
- O dogajanju v vrtcu takoj obvestimo organizatorja ZHR, ta pa v kolikor je potrebno območni Zavod za zdravstveno varstvo in glede na njihovo mnenje starše vseh otrok.

Obveščanje in druge obveznosti vrtca ob sumu na izbruh nalezljive bolezni

- Vodja skupine otrok, ki zazna odsotnost večjega števila otrok, od staršev pridobi osnovne podatke o vzroku odsotnosti otrok in podatke sporoči organizatorju ZHR.
- Organizator ZHR o sumu na izbruh nalezljive bolezni obvesti epidemiološko službo pristojnega območnega Zavoda za zdravstveno varstvo¹:
 - če so se v nekaj dneh pojavili dva ali več med seboj povezanih primerov nalezljive bolezni, ki predstavlja tveganje za zdravje otrok; npr. dva ali trije primeri v isti skupini ali primeri med otroki, ki so se družili v jutranjem varstvu pred razporedom v skupine ali razrede ali so se udeležili skupnega dogodka;
 - v primeru nalezljivih bolezni posebnega pomena, je obveščanje potrebno že v primeru pojava enega primera bolezni (primer gnojnega meningitisa, suma na ošpice, botulizem ipd).
- ZZV se z organizatorjem ZHR ali ravnateljico vrtca dogovori o epidemiološki preiskavi, ki jo izvede skupaj s predstavniki zdravstvene inšpekcije (ZIRS).
- Vrtec do epidemiološke preiskave izvaja ukrepe po navodilu ZZV.
- Po izvedeni epidemiološki preiskavi vrtec izvede ukrepe, navedene v zapisniku o preiskavi do dogovorjenega roka. Zapisnik pripravi predstavnik zdravstvene inšpekcije in območnega zavoda za zdravstveno varstvo, ki izvedeta epidemiološko preiskavo.

- V primeru pojava izbruha nalezljive bolezni se vrtec in ZZV dogovorita kdaj je potrebna preiskava vzorcev kužnin pri otrocih in /ali osebju.
- Vrtec pisno obvesti starše o pojavu izbruha nalezljive bolezni in nekaterih izvedenih ukrepih. Kadar je potrebno najožjim kontaktom obolelih predpisati zdravila, vrtec skupaj z ZZV starše le-teh ustno in pisno obvesti o potrebnih antibiotičnih zaščitah ali imunoprofilaksi in/ali jih napoti k otrokovemu izbranemu zdravniku.

Obveznosti staršev, ko otrok zboli za nalezljivo boleznijo

- Ko vrtec obvesti starše, da je njihov otrok bolan, se morajo potruditi, da čimprej pridejo ponj.
- Starši naj vrtec čimprej obvestijo o vrsti nalezljive bolezni, za katero je zbolel njihov otrok (po pregledu pri otrokovemu zdravniku ali pediatru infektologu). Otrok z nalezljivo boleznijo ne sme obiskovati vrtca.

Pogoji za vrnitev otroka v vrtec po preboleli nalezljivi bolezni

- **O vrnitvi otroka v kolektiv presodi otrokov izbrani zdravnik.** Dokler izdajanje zdravniških potrdil ni sistemsko urejeno, velja izjava staršev kot naročilo zdravnika (Priloga A).
- Otrok, ki je prebolel črevesno nalezljivo bolezen, naj se vrne v vrtec, ko je minilo najmanj 24 ur po zadnjem odvajanju tekočega iztrebka oz. bruhanju. Otrok ne sme imeti drugih znakov okužbe, kot npr. povišane telesne temperature, krčev v trebuhu. V primeru, da bi se driska in/ali bruhanje pri otroku, ki je izločevalec povzročitelja črevesne okužbe ponovila, mora ponovno ostati doma.
- Otrok brez bolezenskih znakov, ki v iztrebku še izloča mikrobo (t.i. »klicenosec«) sme obiskovati vrtec! **Izjema so** klicenosci nekaterih mikroorganizmov (*Salmonella Typhi* (tifus), *Salmonella Paratyphi B*, *Shigella* spp., druge EHEC) ali jajčec črevesnih parazitov, ki ne smejo obiskovati vrtca, dokler izvidi preiskav iztrebka niso negativni (nadzor na pristojnem ZZV).

Zavrnitev otroka ob prihodu v vrtec

Po predhodnem pisnem dogovoru med starši oz. skrbniki in vrtcem ob vpisu otroka v vrtec, lahko osebje vrtca zavrne otroka ob prihodu v vrtec, kadar starši navedejo, da ima otrok kateregakoli od naštetih znakov ali bolezni:

- vročina, neobičajna utrujenost, razdražljivost, težko dihanje, neprestan jok ali otrok kaže druge znake bolezni;
- driska (voden iztrebek ≥ 2 -krat /dan, primes sluzi, krvi);
- bruhanje (≥ 2 -krat v 24 urah), če bi lahko šlo za okužbo (podobni znaki pri drugih družinskih članih, otrocih v vrtcu) in/ali pretečo izsušitev (dehidracijo);
- razjede v ustih in slinjenje, razen če zdravnik izključi infekcijsko naravo bolezni;
- izpuščaji z/brez vročine ali s spremembami počutja, obnašanja ali drugimi bolezenskimi znaki, dokler zdravnik ne izključi nalezljive bolezni in potrdi, da otrok ni kužen;
- gnojno vnetje oči, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni kužen;
- gnojne kožne spremembe (impetigo), dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni kužen;
- uši, do naslednjega dne po razuševanju;
- garje, do zaključenega zdravljenja;

-
- streptokokno vnetje žrela (angina), škrlatinka, dokler zdravnik ne odloči, da je otrok sposoben za vrtec;
 - vodeni mehurčki – dokler zdravnik ne izključi infekcijske bolezni;
 - norice, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen;
 - ošpice, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen;
 - oslovski kašelj, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen;
 - mumps, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen;
 - zlatenica, dokler zdravnik ne izključi infekcijske etiologije;
 - hepatitis A, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen;
 - tuberkuloza, dokler zdravnik ne potrdi, da otrok ni več kužen.

D) PRIPOROČILA ZA UKREPANJE

V PRIMERU ZLORABE OTROKA

Nasilje nad otrokom je lahko fizično, spolno ali psihično ter vključuje tudi zanemarjanje. Fizično nasilje je vsaka uporaba fizične sile, ki pri otroku povzroči bolečino, strah ali ponižanje, ne glede na to, ali so nastale poškodbe. Spolno nasilje so ravnanja s spolno vsebino, ki jim otrok nasprotuje, je vanje prisiljen ali zaradi svoje stopnje razvoja ne razume njihovega pomena. Psihično nasilje so ravnanja, s katerimi povzročitelj pri otroku povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske. Zanemarjanje je oblika nasilja, kadar oseba opušča dolžno skrb za otroka, ki jo potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin. Otrok je žrtev nasilja tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom, ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja.

Nekateri znaki zlorabe so: depresija, sovražnost, nizka samopodoba; ponavljajoče se poškodbe ali nenavadne poškodbe; nenavadne razlage za nastanek poškodb; pogoste udarnine; nenavadne opekline (s cigaretami, likalnikom); nenavadno poznavanje spolnosti, neprimerno dotikanje ali igre z vrstniki; slaba higiena, ...

V primeru suma, da je otrok žrtev nasilja, mora osebje vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih zavodov, ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti, takoj začeti z ukrepi in ravnati v skladu z veljavnimi pravili in postopki, ki jih predpiše pristojno ministrstvo.

Kako ravnamo?

- V primeru vidnih poškodb nudimo **prvo pomoč** in drugo vrsto oskrbe, če je potrebno in pokličemo najbližjo odraslo osebo, ki nam pri tem pomaga.
- V primeru, da opazimo spremembe, ki bi bile lahko posledica nasilja, ali nam otrok zaupa, da preživlja nasilje, ali imamo informacijo o nasilju od tretje osebe ali smo bili sami priča nasilju, je potrebno takoj začeti z ukrepi in ravnati v skladu z veljavnimi pravili in postopki:
 - obvestimo svetovalnega delavca ali ravnatelja;
 - (v primeru poškodbe pri fizičnem ali spolnem nasilju ali hudi psihični stiski otroka o tem takoj obvestimo svetovalnega delavca ali ravnatelja, potem takoj obvestimo pristojni center za socialno delo (CSD), izven poslovnega časa centra pa interventno službo CSD, da poskrbi za ustrezno zdravstveno oskrbo in varnost otroka);
 - na ravni vrtca skličemo interni tim, zabeležimo opažanja, dogodek, pridobljene informacij ali pogovor z otrokom. Dogovorimo se o nadaljnjem ukrepanju ter o oblikovanju prijave na CSD. Obrazec za zapis in navodila za izdelavo zapisa so priloga Pravilnika o obravnavanju nasilja v družini za vzgojno - izobraževalne zavode.
 - strokovni delavki o ogroženosti otroka v družini obvestita tudi strokovne delavke, ki imajo v času sprejema ali odhoda otroka v varstvu
- Ravnatelj ali svetovalna služba v telefonskem pogovoru isti dan ali najpozneje naslednji delovni dan po narejenem zapisu obvesti CSD ali policijo o sumu nasilja nad otrokom in CSD-ju pošlje pisno prijavo skupaj z zapisom.
- Ravnatelj ali svetovalna služba starše o opravljeni prijavi nasilja obvesti le takrat, ko presodi, da je to v korist otroka.
- spremljamo otrokovo vedenje, počutje in v primeru novih informacij, obvestimo svetovalno službo ali ravnateljico
- Nadaljuje se z ukrepi in ravna v skladu z veljavnimi pravili in postopki.

*Glejte tudi Smernice za ravnanje v posameznih kriznih situacijah.

XI. Pogostejša stanja, pri katerih je potrebna nujna medicinska pomoč ali pregled pri zdravniku

Uporabljene kratice:

PP – prva pomoč

NMP – nujna medicinska pomoč

****Pojasnilo:** Kadar je v besedilu navedeno, da je pri določeni bolezni ali stanju potreben **pregled pri zdravniku**, to pomeni, da nudimo **prvo pomoč**, če je to potrebno, in pokličemo starše, ki bodo otroka odpeljali k zdravniku. Če staršev ne moremo priklicati in se v tem času zdravstveno stanje otroka poslabša, pokličemo **nujno medicinsko pomoč**.

Alergična reakcija

Osebe naj bo seznanjeno s podatkom o alergiji posameznega otroka na pik žuželke, hrano itd. Simptomi blage alergične reakcije: rdeče, solzne, srbeče oči, srbenje v nosu, kihanje, izcedek iz nosu, večja oteklina in srbenje na mestu pika žuželke.

Huda alergična reakcija: izpuščaj po telesu (koprivnica), oteklina jezika, ustnic, oči, težko dihanje, težko požiranje; bruhanje, driska; kratkotrajna zamaknjenost ali odsotnost, omotica, bledica, potna koža, zmedenost, motnja zavesti.

Nudimo PP. Damo zdravilo, če imamo predhodno pisno privolitev in navodila staršev ali skrbnikov in zdravnika. V primeru hude alergične reakcije **pokličemo NMP**.

Bodimo pozorni, otroka opazujemo, ker se reakcija lahko pojavi še 2 uri po piku, zaužitju hrane...

Amputacija (odtrgan ud)

Nudimo PP (zaustavljamo krvavitev) in pokličemo NMP na 112. V primeru amputacije uda ali dela telesa ali krvavitve, ki je ne moremo ustaviti, **pokličemo NMP**. Priložimo amputirani del uda, ki ga zavijemo v sterilno gazo in vložimo v čisto plastično vrečko, ki jo zavežemo in vse skupaj položimo v posodo z mešanico ledu in vode s temperaturo 4-6°C.

V primeru izpostavljenosti krvi, obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljajmo osebno varovalno opremo (Glej Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni s telesnimi tekočinami, izločki in iztrebkom).

Bolečine v trebuhu

So lahko simptom bolezni, vnetja organov v trebuhu, poškodbe (udarec predmeta, padec z višine, trčenje z osebo), lakote, preobilnega obroka, driske, zastrupitve, psiholoških vzrokov, črevesnih plinov, zaprtosti. V primeru, da ima otrok povišano telesno temperaturo, hude bolečine (močno joka, ječi), bruha ali so bolečine povezane s poškodbo, **nudimo PP** in **pokličemo NMP**. NMP je potrebna tudi pri nenadnih bolečinah v predelu testisov pri fantkih. NE dajajmo otroku ničesar piti ali jesti. NE dajajmo nobenih zdravil. Otroku naj do prihoda reševalcev leži na hrbtu ali boku s pokrčenimi nogami.

Bolečina v vratu in hrbtu

Je lahko posledica bolezni, poškodbe ali zastrupitve. Če je bolečina posledica padca z višine, padca na glavo, je nastala pri športni dejavnosti, v prometni nezgodi, pri padcu s predmeta v gibanju ali zaradi nasilja, gre verjetno za poškodbo vratu ali hrbtnice. NE premikajmo otroka, razen če je v neposredni nevarnosti, da se dodatno poškoduje. **Nudimo PP. Pokličemo NMP.**

Bruhanje

Je lahko simptom nalezljive bolezni, poškodbe, zastrupitve, pregretja, prekomernega napora, lahko je tudi posledica stresa (psihološko pogojeno). V primeru, da ima istočasno enake simptome več otrok in osebja, pomislimo na zastrupitev s hrano. **Nudimo PP**. Otroku, ki bruha, ne sme nikoli ležati na hrbtu. Potreben je **pregled pri zdravniku****.

Pri rokovanju z izbljuvkom, iztrebkom obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljajmo osebno varovalno opremo (Glej Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni s telesnimi tekočinami, izločki in iztrebkom in Izbruh nalezljive bolezni v vrtcu).

Driska

Je lahko posledica nalezljive bolezni, bolezni prebavil, alergije, jemanja zdravil, zastrupitve. Simptomi: odvajanje tekočega iztrebka 3x ali pogosteje; otrok ima lahko povišano telesno temperaturo; v blatu so lahko sledovi krvi, sluzi; otrok je lahko vrtoglav in bled, bruha; lahko ima hude bolečine v trebuhu. Potreben je **pregled pri zdravniku****.

Pri rokovanju z izbljuvkom, iztrebkom in pri previjanju otroka z drisko obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljajmo osebno varovalno opremo (Glej Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni s telesnimi tekočinami, izločki in iztrebkom in Izbruh nalezljive bolezni v vrtcu).

Električni udar

NE skušajmo odvreči poškodovanega stran od vira električne energije. Najprej izključimo vir električne energije. **Nudimo PP. Pokličemo NMP.** Otroka ves čas opazujemo in ga ne zapuščajmo do prihoda NMP. Če otrok izgubi zavest in preneha dihati, začnemo z oživljanjem.

Epileptični napad, krči

Je lahko posledica bolezni, poškodbe ali zastrupitve.

Simptomi: Epizode strmenja v prazno; strmenje in krči mišic nog in rok; krčeviti in sunkoviti gibi rok in nog; izguba zavesti, izguba nadzora nad uriniranjem. **Nudimo PP.** Preprečujemo poškodbe. NE dajamo umetnega dihanja v času aktivne faze napada. NE dajamo otroku ničesar v usta. V primeru, da je bilo pri otroku obolenje že ugotovljeno, ukrepamo v skladu s predhodno pisno privolitvijo in navodili staršev ali skrbnikov in zdravnika.

V primeru, da napad traja več kot 3-5 minut, da si napadi sledijo v kratkih presledkih, da se otrok po napadu ne ovede, da ima otrok po napadu težave z dihanjem ali če je po našem vedenju prvič, da ima otrok tak napad, **pokličemo NMP.**

Glavobol

Je lahko posledica bolezni, poškodbe ali zastrupitve. Če je glavobol povezan s poškodbo, ukrepamo kot pri poškodbi glave. NE dajamo nobenih zdravil. Če ima otrok hud glavobol, bruha, ima povišano telesno temperaturo, zamegljen vid ali vrtoglavico, je potreben **pregled pri zdravniku **.**

Gnojni meningitis

Glej **Hud glavobol s pridruženimi bolezenskimi znaki**

Hud glavobol s pridruženimi bolezenskimi znaki

Kadar je glavobol hud in ima otrok hkrati trpel tilnik oz. »vrat«, povišano telesno temperaturo, bruha, lahko ima tudi izpuščaj v obliki pikčastih krvavitev, je zaspan ali ima motnjo zavesti, ima otrok lahko bakterijsko vnetje možganskih ovojnic (**gnojni meningitis**). V takem primeru **pokličemo NMP.** Pri gnojnem vnetju možganskih ovojnic je namreč otrok življenjsko ogrožen in o preživetju odloča zgodnja zdravniška pomoč oz. zdravljenje. Če je potrjeno bakterijsko vnetje možganskih ovojnic zaradi okužbe z meningokokom, morajo tesni kontakti prejeti antibiotsko profilakso. Navodila o tem bo posredoval lečeči infektolog in/ali epidemiolog IVZ/ZZV. Zato je dobro ekipi NMP posredovati kontaktne podatke za obveščanje.

Izpuščaj

Izpuščaj se lahko pojavi zaradi različnih vzrokov, npr. vročine, okužbe ali bolezni kože, nalezljivih in drugih bolezni, reakcije na zdravila, alergične reakcije, pika žuželke ipd. Če ima otrok z izpuščajem povišano telesno temperaturo ali druge znake okužbe, npr. glavobol, drisko, vnetje žrela, bruha, če je izpuščaj svetlo rdeče barve in boleč na otip ali ima izpuščaj (koprivnico) po celem telesu, če se slabo počuti, je potreben **pregled pri zdravniku **.** Če sumimo, da gre za nalezljivo bolezen (npr. norice), otroka osamimo. V primeru, da otrok z izpuščajem težko diha, pomodreva ali ima moteno zavest, ali sumimo na gnojni meningitis **nudimo PP** in **pokličemo NMP.**

Krvavitev

Nudimo PP. Za rane, iz katerih otrok močneje krvavi, je potreben **pregled pri zdravniku **.** Ne odstranjujemo večjih tujkov iz rane. V primeru amputacije uda ali dela telesa ali krvavitve, ki je ne moremo ustaviti in je izguba krvi velika (> 100 ml krvi = čajna skodelica), **pokličemo NMP.**

V primeru izpostavljenosti krvi, obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni. Pri oskrbi manjše krvavitve uporabljamo rokavice. Kadar pa obstaja možnost obrizganja ali tvorbe aerosola, se zaščitimo z očali, masko in zaščito za obleko (Glej Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni s telesnimi tekočinami, izločki in iztrebkom).

Krvavitev iz nosu

Nudimo PP. Pri krvavitvi iz nosu stiskamo nosnico/i, dokler se krvavitev ne ustavi. Otrok naj ima glavo nagnjeno navzpred, zadaj na vrat lahko damo hladne obkladke. V primeru, da ne moremo ustaviti krvavitve, je potreben **pregled pri zdravniku ****.

Če sumimo, da gre še za druge poškodbe glave, ukrepamo kot pri poškodbi glave.

V primeru izpostavljenosti krvi, obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljajmo osebno varovalno opremo (Glej Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni).

Motnja zavesti, nezavest

Nastane kot posledica različnih stanj: poškodb, povišane telesne temperature, vročinskih krčev, okužbe, izgube krvi ali druge tekočine (bruhanje, driska), sladkorne bolezni, zastrupitve itd. Motnje zavesti so lahko različno izražene in se lahko stopnjujejo. Simptomi: zmedenost, zmotno doživljanje in razlaganje dogodkov okoli sebe, zaspanost, slab odziv na klice, bolečinske in druge zunanje dražljaje. Pri nezavesti se otrok ne odziva na noben zunanji dražljaj. **Nudimo PP in pokličemo NMP.**

Nalezljive bolezni

Simptomi: vneto žrelo; rdeče, otekle oči z izcedkom; kašelj; izpuščaj na koži; driska, bruhanje; zlatenica ali rumena beločnica, temen seč; povišana telesna temperatura; huda utrujenost ali zaspanost; neobičajno vedenje; bolečine v ušesu; ušivost. Nalezljive bolezni zahtevajo **pregled pri zdravniku ****.

V primeru težkega, hitrega dihanja, močnega kašljanja, piskanja v prsih pri izdihu, ali modrikavosti ustnic in/ali povišane telesne temperature ali v kombinaciji s hudo utrujenostjo, zaspanostjo, izgubo zavesti ali nemirom, razdražljivostjo, **pokličemo NMP.**

Obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni! Uporabljajmo osebno varovalno opremo (Glej Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni).

Obolenja ušes

Če je prisoten izcedek iz ušesa; bolečine v ušesu; tujek v ušesu (insekt ali predmet, ki ne gre iz ušesa sam od sebe), je potreben **pregled pri zdravniku ****. Pri poškodbi ušes z izgubo sluha je **potrebna NMP.**

Opekline

Nudimo PP. Pri blagi opeklini izpiramo mesto s hladno vodo. NE dajamo na rano ledu, maščobe ali kakršnekoli kreme. Kadar je opeklina obsežna ali globoka, kadar gre za inhalacijsko poškodbo dihal z vročim plinom ali paro, če je opečen obraz ali oči, če otrok težko diha, je nezavesten ali ima še druge poškodbe, **nudimo PP in pokličemo NMP.** Pri hlajenju pazimo, da hladimo opeklino in ne celega otroka (nevarnost podhladitve). Zato manjšo opeklino pri otroku hladimo največ 10 minut, večjo pa največ 5 minut, če ima voda priporočenih 15°C. V primeru opekline s kemično snovjo ali opekline zaradi električnega udara **nudimo PP in pokličemo NMP.**

Otekanje jezika ali žrela (npr. ob piku ose/čebele v ustni votlini)

Je lahko zelo hitro in nevarno, predvsem zaradi možnosti zadušitve. **Nudimo PP** s hlajenjem jezika ali ustne votline in takoj **pokličemo NMP.** Če ima otrok znano alergijo na pik žuželke in imamo predhodno pisno privolitev in navodila staršev ali skrbnikov in zdravnika za dajanje zdravil, jih čim prej damo.

Ozeblina in omrzlina

Ozeblina so poškodbe kože zaradi vpliva mraza s temperaturami nad lediščem. Simptomi: predel (nos, ušesa, brada, lica, prsti na rokah in nogah...) z ozeblino je blede ali bele barve, mrzel, otrpel in boleč. **PP** obsega zaščito pred mrazom in ogrevanje.

Omrzline so poškodbe kože zaradi temperatur pod lediščem. Omrzline so lahko povrhnje ali globoke. Pri obeh je koža blede in hladna. Pri globokih omrzlinah je predel bele ali voščene barve, čvrst, trd. Lahko se pojavijo mehurji, ki so pri povrhnjih omrzlinah napolnjeni z bistro tekočino, pri globokih pa s krvavo tekočino. Povrhnje omrzline bolijo, globoke pa ne.

Nudimo PP. Omrzline zahtevajo **pregled pri zdravniku ****. V primeru, da sumimo na globoko omrzlino, **pokličemo NMP.**

Pik (ugriz) kače

Simptomi blage do zmerne zastrupitve so: oteklina, bolečina na mestu pika; hiter pulz, slabotnost, znojenje, lahko povišana telesna temperatura; težko dihanje; pekoča bolečina, odrevenelost, občutek mravljinčenja; zamegljen vid, vrtoglavica, omedlevica; slabost v želodcu, bruhanje, driska. **Nudimo PP. Pokličemo NMP.**

Huda zastrupitev: zatekanje jezika ali grla, hitro zatekanje in odrevenelost uda, huda bolečina, šok, zožene zenice, mišični krči, kratkotrajna zamaknjenost ali odsotnost, paraliza, nezavest. **Nudimo PP. Pokličemo NMP.**

Pik žuželke

Pik žuželke običajno povzroči blago, včasih tudi hujšo lokalno reakcijo v smislu bolečine, srbenja in otekanja na mestu pika. Kadar pa je otrok alergičen na pik žuželke, lahko pride do sistemske reakcije s koprivnico ali rdečico po celem telesu, otekanjem obraza, dušenjem, omotico ali celo izgubo zavesti.

Osebe naj bo seznanjeno s podatkom o alergiji na pik žuželke pri posameznem otroku. **Nudimo PP.**

Damo zdravilo, če imamo predhodno pisno privolitev in navodilo staršev ali skrbnikov in zdravnika. Bodimo pozorni, otroka opazujemo, ker se reakcija lahko pojavi še 2 uri po piku.

V primeru, da ima otrok težave z dihanjem, mu hitro zatekajo ustnice, usta ali jezik, ali izgublja zavest, **pokličemo NMP.**

Podhladitev

Simptomi so: zmedenost, slabotnost, zamegljen vid, nerazločen govor, drgetanje, zaspanost, bela ali sivkasta barva kože. **Nudimo PP.** Potreben je **pregled pri zdravniku****. V primeru, da otrok počasi diha, zmedeno in nerazločno odgovarja, ima belo, sivkasto ali modro barvo kože ali izgubi zavest, **pokličemo NMP.**

Poškodbe glave

Poškodbe glave zaradi padca, nastale pri športu ali zaradi nasilja so pogosto resne. **Nudimo PP.** Tudi če je otrok le kratek čas zmeden in si potem popolnoma opomore, je potreben **pregled pri zdravniku****. Bodimo pozorni, saj se simptomi lahko pojavijo šele nekaj časa po poškodbi.

Če otrok kaže katerega od naslednjih simptomov: postane pretirano zaspan, zmeden, nezavesten, prisotna kratkotrajna zamaknjenost ali odsotnost, krči, bolečina v vratu, krvav ali voden izcedek iz telesnih odprtin na glavi (npr. ušesa), se ne odziva na enostavne ukaze, ne more premikati in ne čuti rok ali nog, **pokličemo NMP**. Pri hujših poškodbah glave pogosto pride do pridružene poškodbe vratu, zato otroka ne premikamo, če ni res nujno (npr. ob dodatni nevarnosti).

Poškodba vratu in hrbtenice

Do poškodbe hrbtenice pride pri večjih silah, npr padcih z višine. Znaki poškodbe so oteklina in boleče mesto poškodbe; mravljinčenje ali izguba občutka za dotik ali ohromelost mišic navzdol od mesta poškodbe pa kažejo, da je prišlo tudi do poškodbe hrbtenjače. Pri otrocih so posebno nevarne poškodbe vratnega dela hrbtenice. Pri sumu na poškodbo hrbtenice otroka NE premikamo, če ni res nujno. **Nudimo PP** (oskrbimo morebitno rano oz. pridružene poškodbe, otoka pomirimo, pokrijemo z odejo) in **pokličemo NMP**.

Poškodba oči

Nudimo PP. V primeru kakršnekoli poškodbe oči ali tujka v očesu, ki ni predrl zrkla, je potreben **pregled pri zdravniku ****. V primeru težke poškodbe oči, če je tujek predrl oko, kemičnih poškodbah, spremembah ali izgubi vida, **pokličemo NMP**.

Poškodba (omajanje ali izbitje) stalnih zob

Nudimo PP. Čim prej moramo najti izbiti zob, če je umazan, ga speremo pod tekočo vodo in če je le možno, ga vstavimo nazaj v njegovo ležišče in otrok naj ga učvrsti z rahlim ugrizom preko gaze. Če to ni možno, ga shranimo v kozarec posnetega mleka ali fiziološke raztopine, izjemoma v otrokovo slino. Potrebna je **nujna zobozdravniška pomoč v času do 60 minut od poškodbe, zob priložimo**.

Poškodbe ust in spodnje čeljustnice

Če sumimo, da gre še za druge poškodbe glave, ukrepamo kot pri poškodbi glave. **Nudimo PP**. V primeru, da je rana v ustih velika in globoka, če ne moremo ustaviti krvavitve ali če je poškodovana spodnja čeljustnica, je potreben **pregled pri zdravniku****.

V primeru izpostavljenosti krvi, obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljamo osebno varovalno opremo (Glej Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni).

Poškodba ušes

Pri blažji poškodbi **nudimo PP**. Pri poškodbi ušes z izgubo sluha je **potrebna NMP**.

Povišana telesna temperatura

Pomeni telesno temperaturo nad 37,5°C merjeno pod pazduho ali 38°C merjeno z ušesnim termometrom. NE dajamo nobenih zdravil. Otroka hladimo, kadar je telesna temperatura višja od 38,5°C merjeno pod pazduho ali višja od 39,0°C merjeno z ušesnim termometrom. V takem primeru otroka slečemo in zavijemo v rjuho, ki smo jo prej namočili v mlačno vodo (29-32°C) ter jo oželi. Čez ovitek ga pokrijemo s suho rjuho in počakamo nekaj minut. Postopek lahko 2-3 krat ponovimo, nato otroka obrišemo, oblečemo in položimo na ležalnik. Namesto »hladnih ovitkov« lahko otroka prebrisujemo s plenico namočeno v mlačni vodi. V primeru, da se pojavijo vročinski krči, **nudimo PP** in **pokličemo NMP**.

Otroka ločimo od ostalih, ker obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni.

Rana (glej tudi krvavitev)

Nudimo PP. NE odstranjujemo večjih tujkov iz rane. Za rane, iz katerih otrok močneje krvavi, je potreben **pregled pri zdravniku****. V primeru, da je rana obsežna ali globoka, močno krvavi, krvavitve ne moremo ustaviti ali je v njej velik tujek ter pri amputacijah, **pokličemo NMP**.

V primeru izpostavljenosti krvi, obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni, zato uporabljamo osebno varovalno opremo (Glej Ukrepi za preprečevanje širjenja nalezljivih bolezni).

Sladkorna bolezen

Simptomi so posledica previsokega ali prenizkega krvnega sladkorja: razdražljivost, razburjenost, sprememba osebnosti, znojenje in drgetanje, zmedenost, hitro in globoko dihanje, kratkotrajna zamaknjenost ali odsotnost, krči, hiter pulz, bledica, omotičnost, izguba zavesti. Hitro nastali simptomi so običajno posledica prenizkega krvnega sladkorja.

Kadar ne vemo, ali so simptomi posledica prenizkega ali previsokega krvnega sladkorja, ukrepamo tako, kot da gre za prenizek krvni sladkor v skladu s predhodno pisno privolitvijo in navodili staršev ali skrbnikov in zdravnika. Dokler je otrok pri zavesti in lahko požira, mu damo izdelke z glukozo ali sladkor, raztopljen v čaju ali vodi.

V primeru, da otrok izgublja zavest ali je nezavesten, ima krče; ne more govoriti, hitro in globoko diha, **pokličemo NMP**.

Vsi, ki so bili ustrezno usposobljeni s strani zdravstvenih delavcev Pediatrične klinike in/ali staršev, izmerijo krvni sladkor z ročnim merilcem in glede na rezultate krvnega sladkorja, ustrezno ukrepajo. Ob tem se lahko posvetujejo s starši ali neposredno s Centrom za diabetes, tel. 040/828-844.

Sončarica / vročinski udar

Simptomi: rdeča, vroča, suha koža, povišana telesna temperatura, bruhanje, glavobol, po neposredni izpostavljenosti soncu in (vlažni) vročini. **Nudimo PP**. V primeru, da je otrok hkrati z omenjenimi simptomi zmeden, izgublja zavest ali je nezavesten, **pokličemo NMP**.

Težave z dihanjem / astmatični napad

Simptomi: Sopihačoče, hitro dihanje, otroku pri izdihu piska v prsih, kašlja, lovi sapo pri govorjenju.

Nudimo PP. NE silimo otroka, da leži, namestimo ga v položaj, ki mu najbolj ustreza. **Damo zdravilo**, če imamo predhodna pisna navodila in privolitev staršev ali skrbnikov in zdravnika. V primeru, da so se težave z dihanjem razvile hitro, da postajajo ustnice, jezik in nohti modri, ali če se stanje po zdravlilu ne izboljšuje, niti ne slabša, **pokličemo NMP**.

Težave z dihanjem / dušenje

Je lahko posledica bolezni zgornjih ali spodnjih dihal, poškodbe vratu ali obraza, tujka, alergije, zastrupitev...

Kaže se s hitrim ali oteženim dihanjem, lahko se sliši piskanje ali hropenje, otrok lahko postane bled ali modrikast, zmeden, omotičen, ohlapen, lahko izgubi zavest ali celo preneha dihati (posebno majhni otroci). **Nudimo PP in pokličemo NMP.** Otroka pomirimo, pustimo ga v položaju, ki mu najbolj ustreza, omogočimo dihanje svežega zraka. Če preneha dihati, **takoj začnemo z oživljanjem.**

Top udarec v trebuh

Glej tudi **Bolečine v trebuhu**

Udarec v trebuh z/ob predmet, padec na trebuh, trčenje z osebo lahko povzroči hudo poškodbo trebušnih organov (jeter, vranice, črevesa) brez vidnih sprememb na trebušni steni. Simptomi: hude bolečine v trebuhu, trebuh je trd in občutljiv na pritisk, otrok ima hudo slabost in navadno bruha, je bled, koža je hladna in potna, srčni utrip je povišan, dihanje je plitvo in pospešeno. V takem primeru **nudimo PP in takoj pokličemo NMP, ker je potreben čim hitrejši prevoz v bolnišnico.** NE dajamo otroku ničesar piti ali jesti. NE dajamo nobenih zdravil.

Bodimo pozorni, otroka opazujemo, ker začne po poškodbi včasih trebuh boleti šele po nekaj urah ali celo dneh.

Tujek v dihalih

Če ima otrok v dihalnih poteh tujek, kašlja, joka, je pri zavesti in lahko diha, **nudimo PP in pokličemo NMP.** NE poskušajmo s prstom doseči predmeta, če ga ne vidimo. Pomirimo otroka in opazujemo, če bi se stanje poslabšalo, npr. kašelj ne bi bil več učinkovit, pojavila bi se izguba glasu. V primeru, ko se otrok začne dušiti, ne more več dihati ali izgubi zavest, **takoj začnemo z oživljanjem in še enkrat pokličemo NMP,** da jih opozorimo na poslabšanje.

Tujek v nosu

Tujek, ki je zagozden v mehkem predelu nosnic, iztisnemo navzven, ali otroka pozovemo naj ga izpihne ali se usekne. Če je tujek velik in globoko v nosu ali je povzročil rano, je potreben **pregled pri zdravniku**.** NE poskušajmo takšnega tujka odstraniti!

Tujek v površinski rani

Tujek v površinski rani odstranimo. **Nudimo PP.** V primeru, da je tujek (trska, odkrušek...) velik, globoko in v celoti pod kožo, ga ne odstranjujemo! Potreben je **pregled pri zdravniku**.**

Udarnina

Nudimo PP. V primeru, da je udarnina globoka, zajame tudi mišice, oteklina se hitro veča, otrok ima močne bolečine, je potreben **pregled pri zdravniku**.** Če pride otrok v vrtec večkrat z nepojasnjenimi, nenavadnimi in pogostimi sledovi udarnin, pomislimo na zlorabo.

Udarnina/priprtje prsta na roki ali nogi

Močen udarec ali stisnjenje konice prsta lahko povzroči zlom kosti ali krvavitev pod nohtom. **Nudimo PP.** V primeru, da po 20 minutah hlajenja z vodo bolečina ne popusti, je potreben **pregled pri zdravniku**.**

Ugriz živali, človeka

Nudimo PP: poškodovano mesto temeljito izperemo z vodo in umijemo z milom ter sterilno prekrijemo. Če je le možno, pridobimo podatke o lastniku živali, ki je povzročila poškodbo. Ob ugrizu (živali, človeka) je potreben **pregled pri zdravniku**** (antirabična ambulanta, Zavod za zdravstveno varstvo, testiranje krvi, morebitna cepljenja). V primeru, da je ugrizna rana obsežna in zevajoča, kadar ne moremo ustaviti krvavitve ali gre za ugriz strupene kače, **pokličemo NMP.** V primeru človeške ugrizne rane obvestimo starše obeh otrok.

Utopitev/utapljanje

Pri reševanju iz vode NE pustimo, da nas otrok v vodi zagrabi ali se nas oklene. Če je otrok zmeden, otrpel ali bljuva vodo, **nudimo PP in pokličemo NMP.** Če je otrok neodziven, se spontano ne giblje, ne

diha in ne kašlja, **takoj začnemo z oživljanjem in pokličemo NMP**. Tudi če si otrok takoj opomore, je potrebna **zdravniška pomoč**** zaradi možnih kasnejših zapletov.

Vedenjske motnje

Motnje vedenja so npr. potrtoost, strah, panika, fobije, nasilnost. Potreben je **pregled pri zdravniku****. Če ima otrok vidne poškodbe, **nudimo PP**, v primeru hude poškodbe **pokličemo NMP**.

Vročinski krči

Se lahko pojavijo ob porastu telesne temperature. Simptomi: otrplost mišic ali mišični krči udov in obraza, obračanje zrkel in izguba zavesti. **NE** dajamo nobenih zdravil, če nimamo predhodne pisne privolitve in navodil staršev ali skrbnikov in zdravnika. **Nudimo PP** in **pokličemo NMP**. **PP**: Otroka zavarujemo z blazinami, da se ne poškoduje. Položimo ga na bok, da se ne bo zadušil, če bo bruhal. Otroka slečemo in ga zavijemo v rjuho, ki smo jo prej namočili v mlačno vodo (29-32°C) ter jo oželi. Čez ovitek ga pokrijemo s suho rjuho in počakamo nekaj minut. Postopek lahko 2-3 krat ponovimo, nato otroka obrišemo in pokrijemo. Namesto »hladnih ovitkov« lahko otroka prebrisujemo s plenico namočeno v mlačni vodi.

Če je otrok že imel vročinske krče, mu damo tudi zdravilo v skladu s predhodno pisno privolitvijo in navodili staršev ali skrbnikov in zdravnika. Če krče v 3-5 minutah z zdravilom ne prekinemo, **pokličemo NMP**.

Zastoj dihanja, zastoj srca

Glej tudi **Tujek v dihalih**

Pri otrocih so običajno osnovni problem dihalne težave, ki lahko privedejo do zastoja dihanja in zastoja srca. Dihalne težave so lahko posledica zapore dihalnih poti s tujkom, utapljanja, poškodbe glave, alergične reakcije, hude okužbe dihal... Če je otrok pri zavesti, se odziva na naša vprašanja in dotik, kašlja, vendar ima težave z dihanjem, je potrebno takoj **poklicati NMP**. V primeru, ko je otrok neodziven, ne diha, se ne premika in ne kašlja, **takoj začnemo z oživljanjem in še enkrat pokličemo NMP**, da jih opozorimo na poslabšanje.

Zastrupitev

Možni opozorilni znaki, da gre za zastrupitev so: tablete, jagodičevje ali neznan snov v otrokovih ustih; opekline okrog ust ali na koži; nenavaden zadah iz ust; znojenje; slabost v želodcu ali bruhanje; driska, glavobol, ozke ali široke zenice, motnje vida, težave z dihanjem, slinjenje, solzenje, suha usta, vrtoglavica ali omedlevica; kratkotrajna zamaknjenost ali odsotnost; zmedenost, halucinacije, mišični krči; izguba zavesti. **Nudimo PP**. Če sumimo na zastrupitev ali če smo v dvomih, **pokličemo NMP**. Reševalcem predajmo proizvod, rastlino ali embalažo snovi, navodila za uporabo oz. varnostni list snovi/pripravka s katero/im se je otrok zastrupil in morebitni izbljuvek.

Brez predhodnega posvetovanja z zdravnikom **NE** dajamo otroku ničesar piti, **NE** smemo izzvati bruhanja ali dati aktivnega oglja.

Zlom, izpah, izvin

Poškodovane dele telesa obravnavamo tako, kot da gre za zlom. Simptomi: bolečina in občutek vročine v poškodovanem predelu, oteklina, sprememba barve, omejena gibljivost, deformirana kost ali sklep, odrevenelost ali izguba občutka. **Nudimo PP**. Potreben je **pregled pri zdravniku****. V primeru, če je kost deformirana ali ukrivljena na nenavaden način, če je v predelu zloma odprta rana ali iz rane štrli kost, **pokličemo NMP**.

Zlomljen nos

Če sumimo, da gre tudi za druge poškodbe glave, ukrepamo kot pri poškodbi glave. **Nudimo PP**. Potreben je **pregled pri zdravniku****.

Zobobol

NE dajamo nobenih zdravil. Potreben je **pregled pri zobozdravniku****.

XII. Pogostejši znaki, simptomi in stanja, pri katerih obstaja možnost širjenja nalezljive bolezni

Legenda kratic:

PP – prva pomoč

NMP – nujna medicinska pomoč

HIV – virus humane imunskve pomanjkljivosti

****Pojasnilo:** Kadar je v besedilu navedeno, da je pri določeni bolezni ali stanju potreben **pregled pri zdravniku**, to pomeni, da nudimo **prvo pomoč**, če je to potrebno, in pokličemo starše, ki bodo otroka odpeljali k zdravniku. Če staršev ne moremo priklicati in se v tem času zdravstveno stanje otroka poslabša, pokličemo **nujno medicinsko pomoč**.

Bolečine v mišicah

So simptom mnogih nalezljivih bolezni. Če bolečino spremljajo drugi znaki kot povišana telesna temperatura, hud glavobol, in/ali driska itd, je potreben **pregled pri zdravniku****.

Bolečina v trebuhu

Bolečina v trebuhu je ponavadi simptom črevesne nalezljive bolezni, lahko tudi druge bolezni. Če bolečina ni izrazita in otrok nima drugih spremljajočih znakov, **obvestimo starše**. NE dajemo nobenih zdravil.

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen (iztrebek).

Bolečina v ušesu

Pri bolečini v ušesih NE dajemo nobenih zdravil, tudi »domačih« ne. **Obvestimo starše**. Zlasti, če bolečino spremlja vročina ali gnojen, krvav izcedek iz ušesa, je potreben **pregled pri zdravniku****.

Če ima otrok tudi znake okužbe dihal, ukrepamo, kot da je kužen (izločki dihal)

Bolečina v žrelu

Je ponavadi simptom bolezni, ki se prenašajo kapljično, npr. angina, prehlad, gripa. Če je prisoten kašelj in/ali visoka vročina, **obvestimo starše**.

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen (izločki dihal).

Bruhanje in/ali driska

Oba bolezenska znaka se najpogosteje pojavljata pri črevesnih nalezljivih bolezni, npr. rotavirusne okužbe, okužbe z norovirusi, salmonelami. **Nudimo PP:** nadomeščamo izgubljeno tekočino tako, da dajemo vodo po žlički. Če otrok odklanja ponujeno tekočino, ob tem pa ima intenzivno drisko in/ali bruha, je potreben **pregled pri zdravniku****.

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen (iztrebek, izbljuvek). Če ima v vrtcu drisko več otrok hkrati (trije med seboj povezani primeri črevesne nalezljive bolezni v roku 36 ur), ravnamo kot ob **izbruhu nalezljive bolezni**.

Hud glavobol, otrdel vrat, lahko tudi povišana telesna temperatura

Kadar glavobol spremlja otrpel tilnik oz. »vrat«, povišana telesna temperatura, bruhanje, motnja zavesti, izpuščaj itd., ima otrok lahko vnetje možganskih ovojnic. V takem primeru **pokličemo NMP**.

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen (izločki dihal, iztrebek).

Pri gnojnih vnetjih možganskih ovojnic je otrok življenjsko ogrožen in o preživetju odloča zgodnja zdravniška pomoč oz. zdravljenje. **Če ima v vrtcu gnojno vnetje možganskih ovojnic en otrok, ravnamo kot ob izbruhu življenjsko ogrožajoče nalezljive bolezni, ki se prenaša kapljično**.

Gnojne spremembe na koži

So lahko znak kožne nalezljive bolezni. Če je sprememba na odkritih delih telesa, jo prekrijemo z obližem.

Okužba se širi z neposrednim in posrednim stikom. Opozorimo starše, potreben je pregled pri zdravniku**.

Izpuščaj ob nalezljivi bolezni

Je po navadi znak nalezljivih bolezni, ki se širijo kapljično, s stikom ali prek zraka (norice, ošpice). Redkeje izpuščaj spremlja črevesno nalezljivo bolezen, npr. salmonelozo, ki se prenaša fekalno-oralno. **Obvestimo starše.** Če ima otrok poleg izpuščaja še druge znake/simptome kot so visoka vročina in/ali kašelj in/ali driska itd, je potreben **pregled pri zdravniku****.

Če ima otrok ob izpuščaju hud glavobol, otrpel tilnik/vrat itd, **pokličemo NMP** (glej Hud glavobol, otrdel vrat, lahko tudi povišana telesna temperatura).

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen.

Kašelj zaradi nalezljive bolezni

Najpogostejši vzrok kašlja so kapljične nalezljive bolezni, npr. prehlad, gripa, oslovski kašelj, laringitis, bronhitis, bronhioolitis, pljučnica itd. **Obvestimo starše.** Otroke je potrebno naučiti, da si ob kašljanju usta prekrijejo z robčkom ali da kašljajo v rokav. Če kašljajo v roko, roke potem umijejo. Če je kašelj hud, če ga spremlja težko dihanje, pomodrevanje ustnic, **pokličemo NMP.**

Dokler je otrok še v kolektivu, ukrepamo, kot da je kužen (izločki dihal).

Poškodba z ostrim, krvavim predmetom

(glej tudi **Krvavitev in Tujek v površinski rani**)

Ob vbodu, urezu z odvrženo iglo ali drugim ostrim predmetom mesto poškodbe pregledamo in ocenimo ali je poškodba plitva ali globoka, malo krvavi (ena do dve kapljici krvi) ali je krvavitev močna. **Nudimo PP:** pri manjši krvavitvi mesto poškodbe z orokavičeno roko stiskamo, da kri teče, izpiramo pod tekočo vodo vsaj 10 minut, posušimo in rano sterilno prekrijemo. Za rane, iz katerih otrok močneje krvavi, je potreben **pregled pri zdravniku****. **Obvestimo starše**, ki naj z otrokom obiščejo izbranega zdravnika oziroma se oglasijo na območnem Zavodu za zdravstveno varstvo zaradi morebitnega cepljenja proti hepatitisu B in testiranja krvi na prisotnost protiteles proti virusom hepatitisa in eventuelno HIV.

Otroke poučimo, da se ne dotikajo neznanih, ostrih predmetov in o najdbi takšnega predmeta takoj obvestijo vzgojiteljico.

Povišana telesna temperatura

Pomeni telesno temperaturo nad 37,5°C merjeno pod pazduho ali 38°C merjeno z ušesnim termometrom. NE dajajmo nobenih zdravil. Otroka hladimo, kadar je telesna temperatura višja od 38,5°C merjeno pod pazduho ali višja od 39,0°C merjeno z ušesnim termometrom. V takem primeru otroka slečemo in zavijemo v rjuho, ki smo jo prej namočili v mlačno vodo (29-32°C) ter jo oželi. Čez ovitek ga pokrijemo s suho rjuho in počakamo nekaj minut. Postopek lahko 2-3 krat ponovimo, nato otroka obrišemo, oblečemo in položimo na ležalnik. Namesto »hladnih ovitkov« lahko otroka prebrisujemo s plenico namočeno v mlačni vodi. V primeru, da se pojavijo vročinski krči, **nudimo PP in pokličemo NMP.**

Otroka ločimo od ostalih, ker obstaja možnost prenosa nalezljive bolezni.

Stik z vabo za »cepljenje lisic«

V mesecu maju, oktobru ali novembru Veterinarska uprava RS na območju gozdov z letali odmetava vabe, v katerih je živo oslabiljeno cepivo proti steklini. Vaba za »cepljenje lisic« je sestavljena iz »atraktanta«, ponavadi ribje moke, znotraj vabe se nahaja aluminijasta ploščica s tekočim cepivom proti steklini. Cepivo je namenjeno divjim živalim, zlasti lisicam. Občasno vabe padejo na rob naselij in je možno, da pridejo z njimi v stik lastniki psov, otroci itd. Stik vabe s kožo je potrebno **obravnavati kot stik s steklo živaljo.**

Pri stiku s tekočim cepivom, npr. politje, obrizganje sluznic, sveže rane, kože, na kateri so majhne ranice, **nudimo PP:** polit predel kože je potrebno takoj temeljito izprati s tekočo vodo in umiti z milom, sluznice pa izpirati s tekočo vodo. Potreben je **pregled pri zdravniku**** (antirabična ambulanta, Zavod za zdravstveno varstvo, cepljenje).

Dodatne informacije so dostopne na spletni strani Veterinarske uprave Republike Slovenije.

Ugriz klopa

Klopi prenašajo povzročitelje različnih nalezljivih bolezni, najpogosteje povzročitelja klopnega meningoencefalitisa in lymške borelioze. **Nudimo PP:** klopa odstranimo z majhno pinceto. Po odstranitvi klopa mesto ugriza umijemo z vodo in milom. **Obvestimo starše.**

Ugriz in poškodbe, ki jih povzročijo živali

Nudimo PP: poškodovano mesto izperemo z vodo in umijemo z milom, posušimo in sterilno prekrijemo. Če je le možno, pridobimo podatke o lastniku živali, ki je povzročila poškodbo. Potreben je **pregled pri zdravniku**** in napotitev v antirabično ambulanto na Zavodu za zdravstveno varstvo. V primeru, da je ugrizna rana obsežna in zevajoča, kadar ne moremo ustaviti krvavitve, ali gre za ugriz strupene kače, **pokličemo NMP**.

Ugriz - človeški

Nudimo PP: poškodovano mesto izperemo z vodo in umijemo z milom ter sterilno prekrijemo. Potreben je **pregled pri zdravniku**** in morebitne nadaljnje preiskave. V primeru, da je ugrizna rana obsežna in zevajoča ali če ne moremo ustaviti krvavitve, **pokličemo NMP**. Obvestimo starše obeh otrok.

Zlatenica je znak presnovne motnje, pri kateri pride zaradi povečanja koncentracije bilirubina v krvi do zlatorumenega obarvanja oči (beločnic), kože in sluznic. Zlatenico najprej opazimo na beločnicah, kjer je obarvanje zelo vidno, ker je beločnica pri zdravem človeku bele barve. Vzrokov za zlatenico je več; eden od možnih je virusno vnetje jeter (virus zlatenice A spada med povzročitelje črevesnih nalezljivih bolezni, torej se virus izloča z iztrebkom; virusa zlatenice B in C pa med povzročitelje, ki se prenašajo s krvjo). Zlatenica je lahko posledica tudi drugih bolezni jeter, žolčnika, žolčnih izvodil, trebušne slinavke in nekaterih krvnih bolezni.

Če otrok, ki ima zlatenico, tudi bruha in odvaja tekoče blato, nudimo PP. Potreben je **pregled pri zdravniku****.

...